

vseh dežela

Proletarci

zdržite se!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 6 (No. 6).

Chicago, Juni, 1907

Leto II. (Vol. II.)

DANI SE.

56 mandatov so priporili socialni demokrati v Austriji v prvi bitki, v 20 okrajih pa pridejo v ožjo volitev. Tako so se glasile brzojavke dne 15. maja v ameriških dnevnikih o izidu volilne borbe.

Te številke pričajo jasno in odločno, koliko agitatoričnega dela so izvršili avstrijski socialisti vseh narodov od leta 1880 sem.

Od leta 1880—84 so jih preganjali kot divje zveri. Malenkosti, za kakeršne bi človek danes ne dobil v Avstriji niti dan zapora, so takrat kaznovali z 10—20letno ječo če jih je izvršil kak socialist.

Ljubljanske socialiste so gnali težko uklenjene v Celovec. Zvršili so "hudo hudodelstvo", razširjali so socialistične agitatorične letake, ali pa včasih pri kakem omizju ziniti kakšno besedo, ki se je tedanjim ljubljanskim spišerjem dozdevala puntarska, bogokletna in veleizdajska. Vsled nekaj takih besedij je bil tudi umrli sohr. Fran Železnikar obsojen v desetletno ječo. Drugi slovenski sodrugi, katere so tudi obtožili z Železnikarjem, so pa dobili manjše kazni.

Avstrijska vlada ni le divjala na Slovenskem, temveč povsod. Zapijala je nemške, česke, poljske in talijanske sodruge, sploh vse, kar je le dišalo po socializmu.

In vspeh teh progonov? Avstrijski socialisti so se organizirali v stranko. Ustanovili so politično organizacijo, poleg nje pa strokovno in združno. Avstrijska birokracija (škricarija) je metala tem organizacijam polena, kjerkoli je le mogla. Pa tudi avstrijski kapitalisti in klerikalci niso pri takih progonih držali križem svojih rok. Prvi so delavce-agitatorje odpustili iz dela, drugi so pa igrali ulogo ovaduha in organizirali krščansko socialne organizacije, to se pravi organizacije, ki so imele namen spremeniti delavce v pohlevne ovce, ob času stavke pa preskrbeti delodajalce z delavci, ki so pripravljeni svoje stavkujoče tovariše-delavce naskočiti zahrbtno.

Vzlic temu, da so nasprotniki socializma rabili najpodlejša sredstva, je socializem v avstrijskih narodih rasel, procvital.

V beli Ljubljani so odpovedali liberalci, lastniki "narodne tiskarne" "Delavcu", slovenskemu socialističnemu glasilu, tisek, ker je "Delavec" liberalnost slovenskih

liberalcev postavil v pravo luč.

Delavke iz tobačne tvornice v Ljubljani so pljuvale na socialistične delavce, ko so korakali leta 1897 dne 1. maja od Viranta na Koslerjev vrt, da slovesno praznujejo prvi majnik.

Ko se je nekaj let preje sklical prvi socialistični shod v Kamniku in Novem mestu, so morali braniti orožniki socialistične govornike pred kmečkim ljudstvom, ker so žegnani gospodje oznanjevali mesec dni preje po kmečkih hišah, da bodo socialisti iz Ljubljane prišli ropat, požigat, da bodo odpeljali s silo s seboj kmečke žene in dekleta v Ljubljano.

Nekaj let kasneje so tonzuriranci zopet skušali razgnati s tolkami, katere so preje napojili z jerušom, shode v Ljubljani.

Ti poskusi so se vzlic jerušu slabob obnesli. Z jerušom navdušene krščansko socialne čete so se od dne do dne krčile, prišla se jih je šušica, nasprotno so pa naraščale socialistične čete.

Socialisti so vstrajali v svojem delu, vedoč, da resnica mora zmagati, če jo tudi škricarija skuša zakriti s talarji in kutami vsega sveta, ali če jo preganja z najkručejsimi sredstvi.

Mi danes še ne vemo, če je bil izvoljen v državni zbor tudi kak Slovenec-socialist. Za to se tudi ne gre!

Gre se pač za to, se li tudi na Slovenskem dani, so li socialisti bili ves čas vestno na delu?

Da, bili so!

Iz poročil, katere smo dobili iz stare domovine, vidimo, da so slovenski socialisti bili neumorno na delu; sklicali so shode v take vasi in občine, kjer bi bili še pred petimi leti ljudje vbili človeka, ki bi bil javno priznal, da je socialist. Prižgali so ljudstvu luč resnice, povedali so mu odprto, da je edina rešitev za ljudstvo le v socializmu. Vzdrabili so duhove, zbudili so ljudsko dušo, katero so klerikalci in drugi ljudski nasprotniki zazibali v sladko spanje.

In to je nekaj! Kdor razume, kako nepristopen je slovenski kmet vsled klerikalne sugestije in liberalne mlačnosti vsaki novi še tako vzvišeni ideji, bo razumel to delo.

Dani se! Dani se na Slovenskem! Naši sodrugi v stari domovini so razorali trdo skorjo ledine, ki je kot železni oklep obdajala srca in možgane slovenskih kmetov.

Vam sodrugom v stari domovini pa kličemo: Le tako naprej! Vaša zmaga, naša zmaga! Vaša pogibelj, naša pogibelj!

Naprej, dokler ne pade zadnja trdnjava kapitalizma to in opkraj oceana!!!

J. L. n.

MOYER, HAYWOOD,
PETTIBONE.

Dne 9. maja je pričela obravnavati proti sohr. Moyer, Haywood in Pettibone. Sedaj je na vrsti le Haywood. Če se kapitalistom posreči njega spraviti na vislice, potem pride na vrsto tudi Moyer in Pettibone. Državni obtožitelj Borah, proti kateremu se vrši preiskava nadi goljufije z državnimi zemljišči, se trudi na vse kriplje, da bi bil sohr. Haywood obsojen. Predno je pričela obravnavati, je tudi Ted Roosevelt, predsednik Zdr. drž., prišel kapitalistom na pomoč s tem, da je v nekem listu izjavil, da so Moyer, Haywood in Pettibone državljani, kakeršnih se ne želi. Predsednik, kot najvišji uradnik velike ameriške republike, bi moral držati jezik za zobmi, dokler ni dokazano, da so obtoženci res zločinci, če bi vedel, kaj sta dostojnost in nepristranost. Ali ti dve človeški čednosti bomo zaman iskali pri našem predsedniku, dokler bo posnemal Viljema št. 2, občežnanega nemškega norca.

Mi ne zahtevamo drugega kot nepristransko obravnavo in sodbo za naše sodruge v Boise, Idaho. Če se to izvrši, bodo kmalu svobodni, ako pa ne, bomo pa z vsenim zakonitim sredstvi poskrbeli, da se to izvrši.

* * *

Dne 19. maja se je vršil v Chicagu velik pohod organiziranih delavcev in svobodomiselnih društev v prid Moyerju, Haywoodu in Pettibonu. Pohoda so vse vdeležili: Strokovna društva, socialistični klubi vseh narodov, svobodomiselna podpora in pevska društva in telovadci. Tudi slovenski trpini so bili na mestu. Pohoda so se udeležili: Jugoslovanski socialistični klub "Slavija", "Narodni Vitezi" in "Slovenija". Zadnja dva društva sta se udeležila pohoda s svojimi zastavama. Slovenski delavci v Chicagu so pokazali s tem nastopom, da se zavečajo svojega razreda. Živelii!

Pohoda se je vdeležilo do 120,

ooo oseb. Okoli 20 tisoč je z godbami in svojimi prapori korporativno korakalo, okoli 100 tisoč oseb je pa tvorilo špalir korakajočim demonstrantom. Rdeči prapori, znaki enakosti, bratstva in svobode so visoko plapolali v zraku; vmes je pa lahko naštel človek na stotine štandart z napisi, ki so govorile odprt in jedernat jezik. Radi premajhnega prostora v našem listu omenimo le tele: "Borah je ukradel stavbniški les, ker je Gooding kradel purmane."

"Moyer in Haywood sta odklonila prisostvovati banketu rudniških lastnikov."

"Vino iz vaših čas bi se na mojih ustnicah spremenilo v kri Haywood."

"Ako bi Jefferson in Lincoln živela, bi z nami korakala."

"Jaz se bojim, ako razmišljam o bodočnosti svoje domovine. Abraham Lincoln."

"Duša John Browna koraka z nami."

"Delavci vsega sveta, združite se! Zgubiti ne morete družega kot svoje verige in pridobiti ves svet", itd. itd.

* * *

Tudi v Londonu se je vršil zadnjo nedeljo velik protestni shod proti nameravanemu justičnemu u. moru v Boise, Idaho. Želeti je le, da bi delavci tudi v drugih evropskih državah dvignili svoj glas proti kapitalističnim zarotnikom v Colorado in Idaho. Ako smo mednarodno organizirani, potem je treba tudi mednarodno nastopati proti kapitalističnim lopovom. Povedati je treba tudi v Evropi, da se je država Idaho ponižala na njovo turške satrapije, če se justični umor izvrši.

— Že večkrat smo čitali, da bo policija temeljito pometla v Chicagu z roparji, vagabundi in postopaci, posebno z zadnjimi, ki tavajo po chikaških ulicah in nevedo, kam bi zvečer položili svojo trudno glavo.

Vagabundi kapitalističnih časnikov splezajo včasih po družabni lestvici tako navzgor, da si nataknejo na svojo prazno glavo cilinder, roke pa pokrivajo z glace-rokavicami, isto tako, kakor gizdali, ki šetajo po osredju chikaškega mesta, ki so pa vobče bolj nevarni pridaniči za človeško družbo, kakor siromaki, ki lačni in napol zmrzne-tavajo po chikaških ulicah.

RO EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I DUŠEVNIM UZROCIMA RUSKE REVOLUCIJE.*)

I.

Hoćemo li da se upoznamo s uzrocima ruske revolucije, to se moramo upoznati s ekonomskim, političkim i duševnim odnosima Rusije. Iscrpivo se to ne može naravno ovdje prikazati, pa se moramo zadovoljiti opisom triju glavnih faktora ruske revolucije: inteligencijom, radništvom i seljaštvom.**)

Pod ruskom inteligencijom ne razumijevamo samo one, koji su stekli višu školsku naobrazbu, nego sve, koji teže svjesno za slobodom i socijalnom pravednošću. Riječ inteligencija ne obuhvaća samo akademikare i obnizovane pojedince, već i prosvjetljene radnike i seljake. Najznačajnija je, po duševno stanje ovih krugova, koji bilo aktivno, bilo pasivno, sudjeluju u revolucionarnom pokretu, neobično velika distanca (razmak), koja postoji između njihovih ideala, ciljeva i težnja i između crne ruske zbilje, distanca, kakova još nije nikada u tom stupnju postojala u pogovjesti revolucija, niti u Francuskoj, niti u Njemačkoj, niti u Austriji, niti u ik kojoj drugoj državi, a koja se (distanca) razjašnjava na jednoj strani zaostalim karakterom ruskog načina proizvodnje, a na drugoj strani utjecajem kulturno više stojećeg inozemstva.

Seljački karakter Rusije učvršćivao je položaj apsolutizma, to je tendenca, što ju ima u stanovitoj mjeri ekonomski položaj seljaštva u svim zemljama. Ali ruski apsolutizam je još i time bio u povoljnijem položaju prema drugim evropskim zemljama. Ali ruski apsolutizam je još i time bio u povoljnijem položaju prema drugim evropskim zemljama, što je imao na raspolaganje velika tehnička sredstva vlasti, koja je tek kultura XIX. stoljeća stvorila: željeznice, brzjav, telefon, Mauserove puške, Krupove topove. Paralelno s ogromnom koncentracijom vlasti u rukama ruskoga samodržavlja i paralelno s pritiskom, što ga je mogao da vrši na duhove usljed tih sredstava, bio je u Rusiji u tečaju jedan drugi proces, proces prosvjetijavanja, duševnog razvoja, koji je bio u velikoj mjeri uplivisan inozemstvom, zapadnoevropskom kulturom. Kao što je autokracija importirala ideje, doktrine i humanitarne ideale. Već dulje od jednog stoljeća prati ona sve duševne struje evropskog civilizovanog svijeta. Ona je prožeta njegovim najvišim kulturnim i socijalno etičkim idejama. Ove ideje, što potječu iz više kulture, nego li je kultura ruskoga puka, dolazile

*) Pod tim naslovom donijela je ovaj izvrstan članak socijalistička njemačka revija "Socialistische Monatshefte" u svojem oktobarskom svesku. Radi informativnih pogleda, što ih taj članak podaje, donosimo ga ovdje u hrvatskom prevodu.

**) Na pitanje narodnosti, osobito važno za Rusiju, koje igra veliku ulogu i u sadanjoj borbi, a koje će još i veću ulogu igrati, ne obazirem se u savezu s ovim; drugač jednom obradit ću to pitanje sasama odijeljeno.

su na svakom koraku u konflikt s brutalnim ruskim realnosima, te ne mogahu ino, već da revolucionarno djeluju. Ovaj konflikt bio je jedinim uzrokom revolucionarnom pokretu dvadesetih godina — pomisliti valja na decembarski ustanak! — a i dobrim dijelom slijedećim epohama.

Neposredno djelovala je zapadnoevropska kultura na razmjerno mali dio ruske inteligencije. U veliku masu dopro je ovaj utjecaj ruskom lijepom i kritičkom literaturom. U tom je pravcu igrala literatura u Rusiji ulogu, kakovu si inozemstvo ne može ni iz bliza predstaviti. Svaka vrst pritiska i despotije bila je po njoj osuđena i predana prezimu. Ali nije ovdje toliko revolucionarno djelovala na duhove negacija, već je više djelovalo prikazivanje čovječnosti, slobode i istine. Time je bila usadjena ruskoj inteligenciji ne mala ljubav k slobodi, ljubav k puku, te spremnost za taj puk i vlastiti život žrtvovati.

Veliko protuslovlje, što postoji između idealnih nazora inteligencije i između najgore zbilje, uzrokom je velikoj snazi, napetosti i energiji, što je ima u ruskoj revoluciji. Razlika između onoga što jest, i onoga što bi moralo biti, prevelika je, a da bi mogla nestati usljed kakvih malenih ustupaka. Ali isto ovo protuslovlje između postojećega i onoga, što bi trebalo da bude, stvarajući podjednako i slabost revolucionarnog pokreta. Ideje su odveć odbrzale naprijed pred razvojem ekonomskih i socijalnih snaga, realni preduvjeti za njihovo ostvarenje nijesu još ni iz daleka stvoreni. I usljed toga nastaju razne komplikacije, koje nijesu bile poznate zapadnim Evropljanima za vrijeme njihovih revolucija, i koje čine cijeli slobodnjački pokret u Rusiji puno bolnijim i bogatijim žrtvama, nego li je to bilo svojevrremeno u Evropi. Osobite poteškoće stvara okolnost, što su revolucionarne sile gotovo isključivo prožete socijalizmom i djelomično anarhizmom. Borba se prema tome ne vodi samo protiv apsolutizma, već ujedno i protiv kapitalizma i liberalizma, što pak iziskuje spretnost i politički takt, kojim se ne može svatko podičiti. Mnoge su baš pogreške počinjene po revolucionarima upravo iz ovdje naznačenih uzroka. Iz bojazni, da bi ruski proletarijat, koji još nije sasama zrio, mogao podleći utjecaju liberalnog ruskog građanstva, podju ruski socijaliste često i predaleko protiv toga građanstva, što ima za posljedicu zajedničku slabost prema apsolutizmu. Bez i protiv liberalnog građanstva nemoguća je pobjeda nad apsolutizmom. Kolikogod bila velika revolucionarna snaga radničke klase, u borbi protiv apsolutizma ne može se ona odreći snage liberalnoga građanstva, ona mora ići s njime skupa. Bolje rečeno: radnička klasa mora borbu liberalnoga građanstva protiv apsolutizma podupirati.

II.

Tu smo dospjeli do najvažnijeg faktora ruskog revolucionarnog pokreta, do proletarijata. Proletarijat čini u Rusiji razmjerno maleni procenat cijeloga ruskoga pučanstva, ali njegova politička uloga

bila je i jest, hvala njegovom socijalnom položaju, izvanredno velika.

Prema raznom statističkom proračunavanju cijeni se ukupni broj raznih radnika na okruglo 3 milijuna. To znači nešto više od 2% čitavog pučanstva. U Njemačkoj broji već radnička klasa oko 9—10%. Ako se usporede ova data, dosta je, da se vidi kvantitativno značenje ruske radničke klase. K tomu mora se još uzeti u obzir, da je ruski radnik obzirom na svoga njemačkoga druga manje obrazovan, manje politički i strukovno školovan. Pa ipak je on razmjerno jedan od najvažnijih faktora ruske revolucije. Njegova je uloga u političkom životu sada moguće veća, nego li uloga njemačkog radnika. Ruska radnička klasa razmjerno je mlađa. Ona je nastala poglavito iza dokinuća kmetstva, koje je dalo veliki poticaj razvoju ruske industrije, te je u glavnom proizašla iz redova seljačkoga staleža. I sada je još vrlo maleni broj radnika, koji se u gradu rode i odgoje, i koji su polazili gradsku školu. Sasma je prema tome naravno moralo dugo trajati, dok je moglo rusko radništvo sudjelovati u političkim borbama svoje domovine. U revolucionarnom pokretu šesdesetih, sedamdesetih, osamdesetih, a djelomično i devedesetih godina nijesu radnici tako rekući igrali nikakvu ulogu. Upravo prispjeli sa sela, nijesu još mogli razumijavati sa-
tež između političkog sustava i njihovog socijalnog položaja, te su se predloženo borili samo za ekonomske poboljšice, za veće nadnice, za kraće radno vrijeme, za higijenske nadne prostorije i t. d. Borba se vodila neorganizovano i posve elementarnim sredstvima, te nije bila uvijek okrunjena uspjehom. Ali je u toj borbi malo po malo svitalo ruskome radniku o uzročnoj svezi između njegovog položaja u tvornici i između političkog državnog poretka. Kod svakog štrajka vidio je, kako kozaci, vojnici na zapovjed odložgo hrle u pomoć ne njemu, već kapitalistu. Vlada se naime bojala više pobjede radnika nad poslodavcem, nego li oni sami. Poduzetnik teži za profitom, te je često spreman popustiti, da spriječi veće gubitke. Vlada je pak promatrala tu stvar sa sasama drugog stanovišta i često je spriječila poduzetnicima ustupe, na koje su bili spremni. Ona se bojala, da će radnici, nauče li se jednom boriti protiv kapitalista, lako se naučiti boriti i protiv vlade.*)

No ona je uzrokovala tom svojom taktikom prigušivanja, da su radnici pomalo shvatili, da se njihov položaj ne može tako dugo promijeniti, dok vlada u Rusiji apsolutizam.

Osobito veliku ulogu igrala je ovdje crvena nedjelja, kada je pop Gapon pokušao voditi radničke masu pred cara. Brutalni pokolj miroljubive povorke razorio je sasmasvaku nadu kod radnika na pomoć od strane vlade. Od tada je radnička klasa bila kao takova, dobivena za političku borbu inteligencije. Nakon dugih desetak godina partizanske borbe našla je revolucionarna ideja u Rusiji socijalnu klasu, koja je stvar političke slobode učinila svojom. Politička borba ne vodi se više od nekolicine entuzijasta, već od mase. Generalni štop

revolucije dobio je jednim udarom armadu.

III.

Vidjeli smo gore, da je ova vojska razmjerno malena. Dok apsolutizam ima na raspolaganju milijun izvježbanih vojnika, moći će on uvijek pobijediti 3 milijuna razasijanih, neorganizovanih i neoboružanih radnika. No kako dugo može se on osloniti na svoje vojnike? Tako dugo, dok ostane samodršcu vjerno seljaštvo. Jer jezgra ruske vojske nije ništa drugo, nego li rusko seljaštvo u uniformi. Izgledi revolucije usko su time skopčani s izgledima seljačkog pokreta. Moramo stoga sada promotriti odnose na selu.

Sve do u najranije doba bilo je seljaštvo politički posve indiferentno, te je vjerno stajalo na strani apsolutizma. Tome je bilo s jedne strane uzrokom veliko neznanje seljaštva, kojega je bilo do 80% potpunih analfabeta, a s druge strane bio je uzrok tome sjećanje na dokinuće kmetstva. Dokinuće ropstva, što je tek prije 45 godina provedeno, donijelo je od strane seljaštva velikih simpatija ruskom samodržavlju, jer je ono ipak formalno uslijedilo na inicijativu carevu, a dapače proti volji veleposjednika. U srcima seljaka, mučenih dugo od svojih vlastelina, rodilo se usljed toga duboko čuvstvo zahvalnosti i ljubavi prema caru-osloboditelju i na toj su se hridi razbila heroična nastojanja revolucionaraca nijesu mogli predstaviti, da ih rusko seljaštvo ne bi slijedilo. Ali ono ne samo, da ih nije slijedilo, već je samo istupalo protiv njih.

No s vremenom se stvar malo promijenila. Kao prvi momenat djelovalo je kod toga sve to veće proširivanje pučke nastave. Unatoč svijju zapreka, što ih je birokracija postavljala, uspjelo je društvenim silama, među kojima se osobito moraju istaći zemstva, urediti razmjerno veliku mrežu škola, u kojima je mogao stjecati jedan dio seljačke mladosti neku naobrazbu. Time je bilo omogućeno prodiranje kulturnih ideja. Selo je malo po malo upoznavalo, makar i u izopačenom obliku djela naših klasičnih

*) Ova je bojazan najjače bila izražena po poznatom sada mrtvom generalu Trepovu, u osobito interesantnom, u inozemstvu svakako posve nepoznatom memorandumu. On kaže tamo doslovno: "Štrajkovima stečeni uspjesi imaju opasno i štetno državno znamenovanje, jer čine početnu školu političkog uzgoja radnika. Uspjeh u borbi ulijeva u radnika vjeru u njegovu snagu, doprinosi provedivosti borbe u praksi, vadi i stvara iz mase osposobljene vodje i uopće uvjerava radnika o mogućnosti i koristi od zajedništva i kolektivne akcije u praksi. Nemir borbe čini ga dalje pristupačnim, da prihvati i deje socijalizma, koje su mu se do onda činile sanjama. Na tlu lokalne borbe razvija se tada svijest o solidarnosti njegovih interesa s interesima drugih radnika, to jest spoznaja razredne borbe, koja opet sve to čedomruždom uvjetuje političku agitaciju, agitaciju, koja si je postavila zadaćom: preobrat postojećeg državnog i društvenog poretka na osnovski društvene demokracije."

pisaca, a podjednako je nasla time kod mladog seljaka s ve to veća svijest njegovog ljudskoga dostojanstva. Pomalo nestajala je i stara generacija, koja se još sjećala vremena kmetstva, i koja se slijepo pokoravala apsolutizmu. K tim momentima nadošao je najodlučniji ekonomski momenat. Seljak dospio je naime u strašnu nevolju, te se morao odlučiti, ili da umre od gladi, ili da stupi u borbu za svoju egzistenciju. Ta je borba povukla i njega u vrtlog slobodnjačkog pokreta.

Seljačka nužda imala je ne samo jedan, već više uzroka. Pona prije se bojalo samodržavlje posvjetljivanja seljaka, jer je prosvjetljeni seljak nepouzdan podanik. Nastojanja naprednih elemenata da unesu nešto naobrazbe u rusko selo, razbila su se ne rijetko o zapreke, što ih im je birokracija stavljala. Ali neizobraženi seljak nije u stanju uvesti ni najjednostavnijih poboljšica u svoje gospodarstvo i tako se ruska seljačka agrikultura (poljodjelstvo) razvijale u najčednijem obliku. Općenito uzevši ostala je na istom nivou, na kojem je bila pred pedeset, pače pred sto godina. A u niskom nivou seljačkoga poljodjelstva leži upravo glavni uzrok strahovite bijede seljaka. Jer, protivno od opće raširenog nazora, ruski seljak nije baš tako siromašan zemljom, da bi toga radi morao umrijeti od gladi. U Njemačkoj čine poljodjelska poduzeća, koja se sastoje od ne preko 3 hektara površine zemlje, dakle mala poduzeća, nekih 70% ukupnog broja, a o nekoj bijedi, što graniči s gladom, o osobitom siromaštvu zemlje ne čuje se u Njemačkoj ništa. U Rusiji čine odgovarajuća velika seljačka poduzeća samo nekih 10% ukupnoga broja, a ruski seljak trpi gotovo svake godine glad i nuždu. Bilo bi nepravdo uzeti, da je ovdje glavni uzrok veće oporezovanje ruskoga seljaka, ma kolikogod on strašno visoke poreze plaća. Kako li nisko stoji seljačko poljodjelstvo, pokazuju prosječni brojevi žetve žitka, uspoređi li ih se s odgovarajućim brojkama drugih zemalja. Dok se u Njemačkoj dobiva prosječno 77.8% puda na jednoj desjetini (u Belgiji dapače 128.5, a u Engleskoj 123.4), ruski poljodjelac dobiva prosječno 38.8 puda priroda, dakle samo polovicu onoga, što njemački poljodjelac žanje. Tom rezultatu krivo je jedino ekstenzivno, razbojničko-pljačkaško gospodarstvo ruskoga seljaka. A to gospodarstvo, što ekonomski ruiniira cijelu državu, trajat će tako dugo, dok bude ruski seljak takova neznanica, kakova je danas. A to neznanje prema tome preduvjet poboljšanja seljačkog položaja. U tome leži zalag pobjedi slobode.

Ali ipak je ovo neznanje predbežna činjenica, koja se ne da tako skoro savladati. Nitko nije u stanju podati seljaku u kratkom vremenu potrebno poljodjelsko znanje. No seljak hoće danas kruha i opet kruha, a htjeti mu za to turiti u šalke dobrih knjiga, to bi ona imala za njega istu korist, što, što za gladnoga kamen. Gladni seljak ne može učiti, a kako nije voljan ni umrijeti od gladi, bori se za ovo sredstvo, za koje on točno zna, da će mu koristiti, bori se za proširenje površine svoga tla. Kolikogod je ruski seljak neuk, razumnije ipak sasna dobro, da će on, dobi li se jedne desjati-

ne 38 puda žitka, dobiti sa dvije desjatine dvostruki kvantum. I tako on samo nastoji, kako bi dobio što više zemlje. Kroz dva desetogodišta jedini je to san, što ga ruski seljak sniva. Rusko agrarno pitanje postalo je danas pitanjem tla.

U istinu bilo je ono to od uvijek. Već za dokinuća kmetstva godine 1861. sve se kretalo oko kvantuma površine tla, što će ga od sada slobodan seljak posjedovati. Veleposjednici protestirahu protiv ideje, da se seljaci opskrbe kvantumom zemljišta, što bi za njihove običajne potrebe dostajalo. Oni su sasna otvoreno izjavili, da posjednici ne će u tom slučaju dobiti nikakovu ili samo skupu radnu snagu. Jer posebna klasa zemljoradnika nije još onda opstojala; sada takodjer postoji u Rusiji takova klasa u vrlo čednom obliku. Sve poslove na posjedničkom dobru obavljaju pona više seljaci siromašni zemljišten ili njihovi sinovi, čije se snage može seljačko gospodarstvo lako odreći. Kampanja veleposjednika nije ostala bez uspjeha. Rezultat je bio, da je ruski seljak doduše dobio zemljišta, ali nipošto ne toliko, da bi se mogao odreći zaslužbe na posjedničkom dobru. Na taj je način snabdjeo zakonodavac veleposjednike radnicima. Često je pronašao posjednik, da bi po njega bilo puno unosnije, kad on ne bi svoju zalihu zemljišta obrađivao na vlastiti trošak, već kad bi ju on predao seljacima u zakupninu. Kako je bio velik ovaj glad za zemljom, pokazuje okolnost, da je zakupnina na jednu desjetinu narasla na 40 maraka, i da se pod takovim odnošajima nalazi kao zakupničko zemljište u rukama seljaka ne manje od 37 milijuna desjatina, to će reći više od jedne trećine ukupnoga privatnoga neseljačkoga posjeda zemljišta. Kod svog oslobodjenja dobio je seljak prosječno 4.8 desjatina na mušku glavu, dakle tada već nedostatni kvantum. Ali od dokinuća kmetstva prošlo je već više od 45 godina, a u to vrijeme povećalo se seljačko pučanstvo od 50 na 86 milijuna, t. j. za 72%. Muško seljačko pučanstvo poraslo je kod toga od 23 na više od 43 milijuna, dakle za više od 86%. Ali seljački posjed tla povećao se u to vrijeme samo na 20 milijuna desjatina, što jedva čini 16% predjašnjeg posjedovanja tla. Odgovarajući tome smanjio se prosječni posjed zemljišta pojedinoga seljaka. Od 4.8 desjatina, što je otpadalo na mušku glavu godine 1861. spalo je na 2.6, to će reći gotovo na polovicu. A kad nije dostajalo 4.8, za koliko je manje dostatna polovica! Glad i nužda, koja se gotovo svake godine povraća, govori u tom pogledu užasno jasno.

VI.

Dade li se toj seljačkoj nevolji odmoći? Za sve poznavaoce odnošaja stoji izvan svake sumnje, da se to ne može ni jednim drugi sredstvom postići, do li proširjenjem površine seljačkoga tla. Vidjeli smo, da o podizanju agrikulturne tehnike ne može predbežno biti govora. Isto je tako nemoguće pomoći seljacima drugim sredstvima, o kojima govore konzervativni političari. Često se čuje o preseljivanju u Sibiriju. Ova se točka nalazi u mnogim agrarnim programima stranaka, koje stoje na desnici. Pri-

je više godina stavljalje su se na to velike nade, ali se skoro ispostavilo, da se kroz to nije moglo ništa postići. To najbolje dokazuje iseljenički pokret, koji je već do sada bio. Poslije oslobodjenja seljaštva ne samo da nije vlada pogodovala iseljivanje u Sibiriju, već je to na protiv svim silama nastojala zapriječiti. Ona je to činila, da pribavi posjednicima potrebnu im jeftinu radnu snagu. Ali unatoč svim zaprekama dizao se izeljenički pokret sve to jače. Osamdesetih godina preselilo se godišnje 25 do 50,000 seljaka u Sibiriju, početkom devedesetih godina već do 90,000. Kad je bila velika sibiriska željeznica sagradjena, bilo je preseljivanje znatno lakše. U godini 1893. promijenila je vlada svoju dotadašnju politiku u pitanju preseljivanja u povoljnom smjeru za seljake. Ove okolnosti budile su nadu, da će još više porasti iseljivanje. I tako je to bilo u početku. U godini 1895. iselilo se u Sibiriju već više od 120,000, u godini 1896. više od 180,000. Ali tad se pokret zaustavio i kretno natrag. U godinama 1898. do 1900. iselilo se godišnje 150 do 190,000; u godinama 1901 do 1903 već samo 70 do 90,000. Kako da se protumači taj pojav? Naravno ne smanjenjem nevoljnosti. To je moglo dakle biti samo u savezu s pogoršanjem uvjeta u Sibiriji. To potvrdjuje doseljivanje natrag. Činjenica je naime, da se razmjerno veliki procenat iseljenika vraća iz Sibirije. U osamdesetim godinama i na početku dvadesetih vraćalo se godišnje jedva 3 do 4% iseljenika, u godinama 1894. do 1898. bilo je već 13.8%, u godinama 1899. do 1903. 18.8%. Ovo povraćanje u savezu sa smanjivanjem iseljenika dokazuje sasna očito, da iseljivanjem u Sibiriju ne može biti seljačka nužda ublažena. Isto se tako zbiva i s planovima, da seosko prekopano pučanstvo smjesti u industriji. Ruska industrija mogla se do sada uzdržati samo uz pomoć države, nadom za seljačko tržište; izvanjskog trošćeg tržišta, kako je poznato, nije imala. Ali seljaci nemaju velike kupovne snage, a ruska država treba svoj novac sada za sasna druge svrhe. Iz toga slijedi, da ni to sredstvo ne može do njeti seljaštvu nikakovih polakšica. Uvijek dolazimo do zaključka, da ovdje može pomoći samo proširenje zemljišta. I time dolazimo do najkompliciranije točke ruskog agrarnog problema, k pitanju, gdje da se uzmu potrebna zemljišta. Ova točka nije samo agrarno-politički važna. Ona bača takodjer svjetlo na mogućnosti i izgled ruskog seljačkog pokreta uopće.

Statistika o razdiobi tla i zemlje pokazuje nam slijedeću sliku: Ukupna površina tla u 44 gouvernementa evropske Rusije iznosi do 382 milijuna desjatina. Od toga otpada na krunska dobra i na dobra carske obitelji 151 milijun, na seljački zemljišni posjed 145, na privatni veleposjed 76, na zemljišta crkve, samostana i drugih instituta do 10 milijuna. Prema tome posjeduje kruna i carska kuća najveći dio zemljišta. Brzo bi bio zaključak gotov, da bi trebalo da seljaštvo gladno zemlje u prvom redu ustremi svoje oči na vladu kao posjednicu zemlje. Kad bi to bio u istinu slučaj, bila bi to osobita sreća za slobodnjački pokret. Jer tada bi se

socijalna i politička borba zajedno stopile. Političko prosvjetljivanje bilo bi izvanredno olakšano i moglo bi puno brže napredovati, nego li sada. Na žalost nije tome tako. Jer od 150 milijuna desjatina, što pripadaju kruni i carskoj kući, otpada ne manje od 111 milijuna desjatina, to jest 73%, na sjeverne gouvernemente. Archangelsk, Vologda i Oloneck, u kojima broji cjelokupno pučanstvo jedva 2 milijuna, i gdje je poljodjelstvo gotovo nemoguće. A ostalih 40 milijuna sastoji se poglavito iz šuma, čije bi umištenje sa stanovišta narodnog gospodarstva bilo nedopustivo. Samo maleni dio od tih zemljišta je prikladan za obradbu, a i taj je već gotovo većim dijelom podan seljacima u zakup. Ako bi dakle moglo biti uopće proširenje seljačkog posjeda, to bi se ono moglo dogoditi samo na štetu veleposjednika. Iz toga proizlazi, da socijalno-ekonomski ne stoji, neprijateljski prema seljaku vlada, već posjednik, pomešćik. Iz toga se razabire dosadašnja poteškoća, da se seljaštvo povuče u borbu za slobodu, koja je isključivo uperena protiv apsolutizma, protiv političkog uređenja. Ali i ovdje je vladina politika puno doprinjela k razbistrenju položaja. Grozne ekspedicije za umirivanje, prigušivanje svakog slobodnog duha, otvorilo je seljacima oči. A osobito je djelovala u tom pravcu poznata izjava vladina na osnovu dume, koja je išla za prisilnim izvlaštenjem privatnog tla i zemlje.

Ova je izjava u savezu s tražbama dume igrala veliku ulogu u političkom prosvjetljivanju seljaka. Seljak je vidio, da mu nijesu uskratili zemljište posjednici, već sama vlada. Govori ministara protiv prisilnog izvlaštenja čitali su se po svim selima i nije im uzmanjalo djelovanje. Kako li je daleko doprlo prosvjetljenje, treba još naravno pričekati. Ali svakako je činjenica, da je proces otpočeo, i da će od sada seljak potpunom svijesću tražiti ne samo zemlje, već i slobode. To će borbi za slobodu, što ju ruska inteligencija vodi već jedno stoljeće, neizmjereno pripomoći.

R. Borba.

— Svojih bog se v spanju ne pozabi, pravijo nabožne dušice, če so njih možnje že polne zakladov, ktere molji in rja jedo! Če jim pa kdo kaj ukrade, tedaj pa kličejo hudiča in briča na pomoč.

Nekdo je dr. Carter-ju v New Yorku ukradel umotvor, iz slonove kosti izrezljanega Krista. Ta umotvor je baje vreden 50 tisoč dolarjev. Tako vsaj trdijo poznavalci. Ker je pa Krist precej velik in težak — meri tri čevlje — je ne mogče, da bi ga ukradel kak navaden tat. To tatvino je zvršil baje kak trgovec z umotvori ali kak nabiralec.

Naj bo sedaj kdor hoče lastnik Krista, najbrže ne bo molil pred njim. Če ga je pa ukradel kak nabiralec, bo skrivoma občudoval umetniško delo, če ga je pa ukradel, kak trgovec, bo pa skušal nagio prodati ga. Seve ne za 30 srbnjakov, kakor je to storil Judež, ampak skušal bo dobiti visoko kupnino, ker cena Nazarencu je zelo poskočila, odkar se lahko z njim kupčuje.

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

959 W. 21st Place, Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 959 W. 21st Place, Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

PROTI KOMU BODIMO SLOŽNI?

Ali so ljudje dandanes složni?
Čudno vprašanje, kaj ne!

Saj se vendar še tako prepiramo
med seboj, kakor so se prednamci
prepirali pred tisoč ali še več leti.
Kedar pridejo vročekrvneži skup,
takrat se še zlasajo, tepejo, na vojni
pa vbijajo drug drugega, ne da
bi sami vedeli zakaj.

Čemu se vendar ljudje lasajo, tepejo
in prepirajo med seboj, čemu
vbijajo drug drugega? Ali ne pri-
naša že življenje samo toliko bre-
men in težkoč, da je že življenje
samoobsebi težko breme.

Človek še razume, ako se prepi-
rajo ljudje, ki pripadajo raznim
stanovom in imajo različna načela.
Ali kako naj človek razume prepir,
ako je nastal prepir med osebami
enega stanu in če imajo še dotične
osebe ene in ista načela, če se te
osebe navadno bojujejo složno pro-
ti drugim stanovom in njih načelom.
Ta uganjka, to vprašanje še
ne bo tako kmalu rešeno.

Ali je res treba, da se ljudje, ki
se bojujejo za uresničenje enakih
načel, ki stremijo za enakimi cilji
nadi malenkostnih taktičnih napak
ali družih malenkostnih hib, ki s
cilji in načeli nimajo nič opraviti,
prepirajo čestokrat do noža med
seboj? Ali je res treba, da včasih
obe preporni stranki sežeti po gr-
dem obrekovanju, da bi druga dru-
gi pri somišljenikih omajala postoj-
janko?

Zakaj ne bi ljudje enega stanu in
istih načel mirno razgovarjali vsa
važna vprašanja, malenkostne pre-
pire pa potisnili v ozadje, v kot,
kjer ne delajo nobenemu nadleže?

Dandanes igra osebni klač še pri
razrednih tovariših veliko ulogo. Iz
nepremišljeno izustene besede v ka-
ki gostilni ali kje drugod, se dosti-
krat napravi največje hudodelstvo,
dasi je bila beseda popolnoma ne-
dolžna, in je imela ves drug pomen,
kakor se ga ji podtika.

Ali res ne more človek drugače
ugovarjati svojemu razrednemu to-
varišu, kakor da vidi v njem lopo-
vo in lumpa? Ali nimajo vedno le
skupni razredni sovražnik od take-
ga prepira dobiček. Gotovo!

Razredni tovariši se prepirajo in
lasajo med seboj, mesto da bi svoja
kopja obrnili proti skupnemu raz-
rednemu sovražniku — kapitaliz-
mu in klerikalizmu. Naš nasprotnik
sta kapitalizem in klerikalizem. Pr-

vi izsesava vse produktivne sloje,
vse, ki morajo delati z glavo ali ro-
kami, drugi kot zvesti pristaš prve-
ga, pa skuša produktivnim slojem
omnati duh, da bi ponižno nosili
breme suženstva in v božjo voljo
udani hodili na tlako.

Čemu bi torej iskali dlako v jaj-
cu, ko imamo pred sabo za rešiti
težko in važno nalogo, ki tirja od-
ločno vse naše duševne sile, ako ji
hočemo biti tudi v resnici kos.

Malenkosten in nizkoten osebni
boj v naših vrstah, v vrstah razred-
nozavednih tovarišev je naša pogi-
belj, naš poraz; odločen in složen
nastop proti kapitalizmu in klerika-
lizmu je pa naša zmaga, je zmaga
trpečega ljudstva nad vsako tira-
nijo.

Vem, da bodo razredni tovariši
rekli: "Mi vemo, da je to resnica,
kar nam tukaj pripoveduješ. Koli-
kokrat smo jo že čuli, a ostalo je
vedno pri starem!"

Dobro! Prav nadi tega, ker je
resnica in ker je vedno ostalo pri
starem, jo je treba tolikokrat po-
navljati in povedati javno, da bo
ta resnica postala meso in kri, da
se bo uresničila, da jo ne bomo no-
sili le na jeziku, ampak jo tudi zvr-
ševali dejanski.

Sloga jači, nesloga tlači!

Zlata resnica, ki bi jo morali vpo-
števati moderni sužnji, produktivni
stanovi, ako hočejo po najkrajši
poti doseči svoj končni cilj — pre-
obrat zvrško-kapitalistične člove-
ške družbe, zrušitev današnjega ro-
parskega sistema, ki je zakrivil, da
vzlic velikanskim zalogam živeža
ljudje gladujejo, da vzlic velikan-
skim skladiščem oblek in obuval ho-
dijo ljudje na pol nagi in bosi in
vzlic krasnim palačam mnogo ljudi
zvečer nevé, kam bi šli spat.

Ta roparski sistem se mora zru-
šit kmalu, toda le če smo složni na-
pram kapitalizmu in klerikalizmu.

x.

POBELJENI GROBOVI.

Tako je Krist, znani nazaretski,
židovsko-krščanski agitator imeno-
val farizeje, pismouke in duhovni-
ke. Ali današnji farizeji in pismo-
uki zaslužijo drugačno ime? Ne!

Kakor pred 1906 leti, tako se tu-
di še dandanes farizeji in pismouki
vseh ver laskajo ljudstvu kot pri-
jatelji, njegovi odrešeniki, v resnici
so pa steber vsake tiranije, zago-
vorniki hudodelstev, katere so zvr-
šili ali jih izvršujejo cesarji, kralji,
plemeči, dimnikarski baroni in dru-
gi mogotci nad ljudstvom.

Pobeljeni grobovi so sukali in
tolmačili nauk Krista toliko časa,
da od njegovih lepih resnic ni osta-
lo nič, da so se njegove resnice
spremenile v uzdo, s katero danda-
nes mogočnejši uzdajo gladno, v cu-
nje oblečeno in nezadovoljno ljud-
stvo.

Pismouki in farizeji — pobeljeni
grobovi, ki zavijajo hinavsko oči
proti nebu in trdijo, da žive po
Kristovih naukih, so zakrivali več
zla na svetu, kot vsi cesarji in kra-
lji, kot vojske, potresi in malezljive
bolezni.

Sukali in obračali so nauke Kri-
sta, nekdanjega puntarja, ki je po
orientalski navadi, s prilikami učil
ljudstvo, naj se vzdigne in otrese
suženstva, dokler niso skovali vero-
katero vsak tiran pripozna kot naj-
boljše sredstvo za krotitev ljudske
mase.

"Dajte cesarju, kar je cesarjeve-
ga, bogu, kar je božjega," je dejal
Krist odprto, ko so ga hoteli fari-
zeji spraviti zvijačnim potom v je-
čo. —

Kakšna velikanska puntarska mi-
sel je izrečena v tem kratkem dvo-
umnem in jedrnatem odgovoru. Ce-
sarjevega ni nič, božjega pa tudi
nič, ker je vse lastnina ljudstva.

Ali pobeljeni grobovi — farizeji
in pismouki niso le onečistili nauk
Krista, temveč vsled svojega lenu-
škega življenja so imeli čas, da so
oskrbnili tudi znanost, vedo. Ko-
maj je kak mislec ali učenjak zapi-
sal kako resnico ali jo pa povedal
v svet, so pobeljeni grobovi toliko
časa pripovedovali ljudstvu, da je
laž in prazna izmišljotina, da je
ljudstvo verjelo pismoukom in fa-
rizejem.

Ko je zadobil socializem — go-
spodarski nauk v ljudski masi malo
zašlombe, že so padli po njem da-
našnji farizeji in pismouki, kakor
lačni volkovi, ko zasledijo čredo o-
vac. Mrevarili so ga na vse načine,
tolmačili ga krivo, vlačili ga v gnoj-
nico in blato. Vzlic tem nizkim na-
padom s strani farizejev in pismo-
ukov so pa rastle od dne do dne
socialistične čete in se zbirale v
čvrsto vojsko. Strah in zona sta
spreletavala vse mogotce, pismo-
uke, farizeje in glavarja pismo-
ukov, katerega blagohotno mazi-
ljejo sv. očeta, kakor če bi imeli že
na svetu svetnike.

Treba je bilo obrati drugačno
taktiko, ako se je hotelo zastaviti
ljudstvu pot do zmage. Farizeji ni-
so bili dolgo v zadregi. Izmislili so
si *krščanski socializem*, gorostasno
bedastočo, neumnost, s katero so
imeli namen zasekati socializmu,
pravemu socializmu smrtne rane.

Sv. oče in drugi višji pismouki
so telegrafično in netelegrafično
blagoslovljali to velikansko nezmi-
sel, ta nestvor, to spako, ki je ime-
la namen poneumniti ljudstvo, pi-
smoukom pa prinesiti tisto zlato do-
bo, o kateri še vedno sanjajo, ke-
dar so vsled preobilo zavžitih opoj-
nih pijač skrivnostno sladko ginje-
ni, zlato dobo, ko grmade svete so
plamtele v proslavo božjo.

Ta spaka je imela le malo časa
privlačno silo, le kratko življenje.
Ljudstvo je spoznalo hitro s socia-
lizmom pobarvano sleparsko vado
in čete, ki so se naglo zbirale okoli
blagoslovljenega socializma, so se
ravno tako naglo pričele razhajati
in se zbirati okoli pravega
socializma, o katerem trdijo pismo-
uki v svoji sveti jezi, da je brezver-
ski.

Prav ta zadnji poraz pobeljenih
grobov, pa mora vdušiti v vsakem
mislečem razrednozavednem delav-
cu zadnje ostanke pesimizma.

Če vemo, da se fizično in dušev-
no življenje vedno razvija od nepo-
polnih do popolnejših oblik, potem
smo tudi prepričani, da bo čas pri-
šel, ko med nami ne bo več pobe-
ljenih grobov.

Seve boj za resnico, dostikrat za-
dobliva tako lice, da človek misli,
da pojde vse nakom žvižgat, kar se
je tekom let z žrtvami priborilo.
Ali pravega razrednozavednega de-
lavca taki majhni koraki nazaj ne
plaše, on bo vstrajal v boju, če tu-
di ne bo vžival sadov zmage, če
bodo te sadove vživali še le njegovi
zanamci.

Z—k.

ALI SO DANAŠNJE KAPITA- LISTIČNE DRŽAVE RO- PARSKE?

J. Logačan.

Vsaka kapitalistična država stre-
mi za tem, da si kolikor največ pri-
lasti tujega ozemlja. Za zvrševa-
nje takih roparskih pohodov so iz-
govori voditeljev kapitalističnih dr-
žav precej navadni, katerim manj-
ka globokih vzrokov.

Po največ se voditelji izgovarja-
jo, da je treba rešiti brate po jezi-
ku ali veri tujčeve pete, tuje sužno-
sti, ali da zahteva interes domače
obrtnije, da se potolče in pobije ne-
kaj tiščoč črncev v Afriki, ali Mala-
ceev na azijskih otokih, njih zem-
lja pa priklopi kot kolonija materi
— državi.

Za izvršitev takih roparskih poho-
dov so pa kapitalistične države tako
dobro, boljše rečeno, še boljše ob-
orožene, kot so bili oboroženi ro-
parsi vitezi v srednjem veku.

Kapitalistična država ima naj-
boljše puške-repetirke, brzostrelne
topove, močne trdnjave in utrdbe
na suhem, na morju pa grozne boj-
ne ladije-oklopnice, ki se glede ob-
orožbe in utrdbe malo ali pa nič
ne ločijo od trdnjav na suhem.

Kapitalistična država sili v slu-
čaju vojne — roparskega pohoda
ali upada, svoje državljane ne gle-
de na njih nazore o takih pohodih
ali upadih, da se vojne vdeleže.
Kdor se noče udeležiti roparskega
pohoda, je v očeh kapitalističnih
državnikov izdajalec naroda, ki za-
služi smrt ali pa večletno ječo.

V tem oziru so bili hlapci sred-
njeveških vitezev na boljšem. Ako
niso hoteli služiti roparskim vite-
zom, so odšli in nihče jih ni imeno-
val radi tega izdajalce naroda.

Kapitalistične države niso le ra-
di tega roparske, ker močnejše na-
padajo slabейše in si laste tuje o-
zemlje, ker v imenu kulture morijo
na nizki stopnji izobrazbe stoječa
ljudska plemena, da se polaste njih
izdelkov pod ceno in njih rodovitne
zemlje, ampak roparske so, ker do-
volijo, da sme gospodarsko moč-
nejši oropati slabейšega njegovega
imetka na zakoniti podlagi, da sme
gospodarsko močan državljani oro-
pati siromaka-delavca njegove edi-
ne lastnine — delavske sile.

Kako globoko so zabredle kapi-
talistične države v tem oziru, doka-
zuje slučaj, ki se je dogodil v In-
dianapolisu v državi Indiana.

Sodnik Anderson je razsodil, da
se sme prodati dolga prosto hišo
nekega člana strokovnega društva
strojnikov, da se z izkupljeno svo-
to pokrijejo troški njegovega delo-
dajalca, katere je imel z razpravo
o izjemnem sodnijskem odloku (in-
junction) napram svojim delav-
cem.

Tožitelj je bila "Pope Motor
Car Co.", tvrdila za izdelovanje
avtomobilov, ki je zahtevala, da
njeni prejšnji uslužbenci plačajo
troške za razpravo o izjemnem sod-
nijskem odloku, ki so bili nasprot-
na stranka. Zagovornik tvrdke je
razumel sodišče prepričati, da je
bila tvrdka opravičena zahtevati iz-
jemni sodnijski odlok napram svo-
jim uslužbencem, ki so zastavkali.

Ta izjemni sodnijski odlok je bil
proti "mednarodni zvezi strojni-
kov" kot organizaciji in še posebej
proti vsakemu članu organizacije,

ki je stanoval v mestu. Organizacija ni imela nepremakljive lastnine, radi tega se je zaprosilo, da se pouči sodnijske uradnike, da sodišče nastopi proti takim stavkujočim strojnikom, ki imajo lastnino, katera ne spada v delokrog domovinsko naselniškega zakona.

Zagovornik tvrdke je obenem naznanil sodišču, da nad pomaga poiskati take organizirane delavce, ki so lastniki nezadolženih posestev. Lojze Poehler in Jože Feltz se pišeta delavca, katena so kapitalisti odločili za žrtve. Potrebni sodnijski koraki so se zvršili in oba posestva so ponudili na javni dražbi na prodaj. Za Poehlerjevo posestvo se je skupilo \$1500, kar je bilo dovolj za pokritje sodnijskih troškov. Vsled tega ni prišlo na boben tudi posestvo Feltza. Neka trustjanska tvrdka je kupila posestvo; Poehlerju se je pa dalo 60 dni odloga, da poravnava sodnijske troške. Po preteku 60 dni bo pa v drugem slučaju prenešana lastninska pravica na trustjansko tvrdko. To je Poehlerju nemogoče. K večjem, če bi njegova organizacija pokrila troške, ali pa če bi se med delavci nabralo toliko denarja, kolikor ga je potrebno v pokritje sodnijskih troškov, bi ostal Poehler še v prihodnje lastnik svojega posestva, katero si je prislužil s krvavimi žulji v potu svojega obraza.

Poehler se je stavke vdeležil. Nikdar se pa on ni vdeležil predstraž, katere so razvrstili stavkujoči delavci, oziroma organizacija. Njegovo ime se sploh samo enkrat imenuje v izjemnem sodnijskem odloku.

Ako se ta razsodba uresniči, tedaj bo vsaki delavec, ki je zadaval in ima posestvo v nevarnosti, da mu kapitalisti uzamejo ali ukradejo zakonitim potom, kar si je on s krvavimi snagami poštenim potom zaslužil.

Tako se je glasila razsodba, ko so tožili kapitalisti, ko so se borili delavci, da prodajo za boljšo ceno svojo lastnino — delavsko moč.

Ali bi se razsodba tudi tako povoljno glasila za delavce, če bi delavci tožili, zahtevali, da sodišče izreče izjemni sodnijski odlok proti kapitalistični tvrdki, da mora tvrdka toliko plačati delavcem dnevne mezde, kolikor delavci zahtevajo, ker drugače so delavci oškodovani na svoji lastnini — delavni moči, ker so primorani prodati jo za nižjo ceno, kakor je v resnici vredna?

Ne! V tem slučaju bi se sodišče izreklo za kapitaliste, ne pa za delavce.

Zakaj?

Današnje kapitalistične države so roparske, ne le radi tega ker pošiljajo svoje izvrstno oborožene uniformirane ropat in krast v tuje dežele, ampak tudi radi tega, ker priznajo odprto, da sme gospodarsko močnejši oropati zakonitim potom gospodarsko slabejšega v enini državi.

Rop je, navaden rop, ki se nič ne razlikuje v bistvu od čestnega roba, če kdo komu drugemu kaj vzame siloma duševnim ali pa zakonitim potom, do česar on nima naravnega prava in če ni v soglasju z naravnim zakonom.

Naravni zakon se glasi: Vsi ljudje imajo enake pravice do življenja.

Kdor pa te pravice prikradja, je ropar, pa naj bo dotični posamezni človek, organizacija ali pa država. To ne spremeni v bistvu imena!

KAKO JE NA SVETU, KO IMAMO VERO.

Odgovor na "Kako bi bilo na svetu brez vere?"

Predelal J. J—k po klerikalnem časopisju.

"Vera, vera, cerkev, cerkev. Tako nas učijo duhovniki, božji namestniki, ker brez tega svet obstati ne more. Jaz sem mnogo občeval z ljudmi, vnetimi verniki in dobro sem izhajal z njimi, vedno boljše kot s tistimi, ki taje boga in trdijo, da je ljubezen do bližnjega le naravni zakon, ki je pa tudi nekako samoljubje. Še enkrat pravim, da sem vedno izhajal boljše z dobrimi, vnetimi katoličani, kakor pa s tistimi, ki trdijo, da smo vsi ljudje enako ustvarjeni, da imajo vsi ljudje enake pravice do življenja, da je krivično, če človek drug drugega izseka." —

Tako je govoril v nedeljo popoludne v gostilni pri sv. Juriju bogati trgovec Luka Teleban, katere mu so njegovi komiji povedali, kako je zjutraj na ljudskem shodu socialističen govornik bičal današnje gnile gospodarske razmere.

Nihče izmed navzočih se ni upal ugovarjati bogatemu klerikalnemu trgovcu, ki je kakor paša gospodoval v mestecu na deželi. Vsi so obmolknili, vsakdo se je bal žamere. Nekateri so se jezili v svojem srcu, ali odprto se niso upali ugovarjati, ker bi to pomenilo zgubo zaslužka. Nastal je molk, ki je bil le kratak, ker je trgovec z mešetarsko spretnostjo zasukal govor na drug predmet.

Med gosti pri sv. Juriju je sedel tudi star krojaški-mojster, komur se je poštenost čitala že na obrazu. Starejši mestjani so pripovedovali, da je oče sedanjega mladega trgovca pred kakimi 30 leti privandral v družbi krojaškega mojstra v mesto. Znal je le za silo slovenski. Oženil se je kmalu, ker je bil priden in trezen delavec, dasi nikoli ni hodil v cerkev. Po ženitvi se je oprijel trgovine z mešanim blagom, ki se mu je prav dobro obnesla. S krojaškim mojstrom sta bila prav intimna prijatelja. Hodila sta pogostokrat drug h drugemu v vas. Ob nedeljah, ko so bili drugi ljudje v cerkvi, sta pa šetala po bližnjih logih in razgovarjala o boljši dobi človeštva, o dobi ko ne bo več sužnjev in sužnjedržcev na svetu, ko bodo v človeški družbi v resnici ljubili ljudje drug drugega kakor samega sebe, ko ne bodo nosili ljubizen do svojega bližnjega le na jeziku, kakor jo nosijo dandanes po božni tercijalci.

Ko je sivi starček iz ust mladega trgovca slišal ta nesramni, postranski napredni socialistični in njih nauke, ki se je radi tega pridružil klerikalni stranki, da bi ložje drl ljudi, je mislil. "Ko bi Tvoj oče v grobu čul te besede, bi se obrnil, sram bi ga bilo, da to tepta, kar je bilo njemu sveto. Skupaj sva stala v pariški kumuni na barikadi in se z orožjem bojevala za najvišja na-

čela: svoboda, enakost in bratstvo. Čakaj, jaz te že poučim." Izprazne časo, plača in odide.

Drugi dan zgodaj hiti krojač v hišo trgovca Telebana. Trgovec je sedel v pisarni in delal načrte, kako bi na katoliški podlagi ogulil ljudstvo.

"Kaj pa prinašate g. mojster, vpraša trgovec vstopivšega krojača.

"Denarja potrebujem, denarja," odgovori krojač. "Lanski račun sem prinesel. Izvolite ga plačati."

"Kaj — lanski račun?" zaječi trgovec. "Saj sem vam že dal tistih 30 gld. in vi se tega ne spominjate? Nisem imel takrat vašega računa, nisem tirjal od vas pobotnice in vi o tem že nič nečete vedeti? Sram vas bodi, vi brezverski socialist. Ali vas tako uči socializem in monistična morala?"

"Da, ako bi bil socialist in brezverec," reče mojster, "potem bi vedela ne upal zahtevati od vas, da bi še enkrat plačali. Meni so pa raz oči padli okovi, s katerim so me vezali socialistični nauki in monistična morala. Obrnil sem se na čisto katero tudi vi dobro poznate. — Vsakemu grešniku bo odpuščeno, če se le svojih grehov skesa. Kaj meni mar, če vas osleparim. Šel bom k spovedi, dobil odvezo, potem pa zopet lahko znova začnem. Če me prav obsodijo, da moram plačati za nekaj maš, verdar bom še na dobičku. Plačajte mi 30 gld., to bo prvi sad mojega spreobrnjenja, mojih katoliških načel."

"Gospod, povejte mi, ste-li pošten človek ali goljuf?" se zadere trgovec. Najraje bi se bil znosil nad njim a spomnil se je, da tako ne pride do cilja.

"Dokler sem bil socialist, je beseda 'pošten' pri meni veliko veljala," prične krojač znova. "Sedaj sem pa veren katoličan. Meni bo pred bogom goljufija odpuščena, ako se skesam in naloženo pokoro zvršim. Starih predsodkov sem se iznebil in sedaj bom tudi po krivem prisegal pred sodiščem, če bo le kaj neslo. Preje sem se bal ljudske sodbe, sodbe svojih sosedov, znancev in prijateljev. Sedaj se ne bojim nič. Če mi bo kdo kaj očital, mu bom pa zalutal v obraz: 'Prepušči ti sodbo bogu.' Na svidenje pri sodišču!"

Krojač odide.

Razjarjeni Teleban teka po sobi gor in dol. "Kaj naj začnem s tem sleparjem?" šepeta sam pri sebi. Norec bi bil, ako mu še enkrat plačam 30 gld.

Po kratkem premišljevanji se je odločil posvetovati s svojim odvetnikom dr. Žlindro, znamenitim vodjem katoliških Slovencev.

Povabil ga je k sebi na večerjo. Ovetnik, dr. Žlindra, je prišel ob določeni uri. Ko sta sedla za mizo in ko je sluškinja prinesla buteljko stare kapljice na mizo, je trgovec pričel pripovedovati dogodek. Razložil mu je vse, potem pa vprašal, kaj začeti z goljufom?

"Kaj začeti?" vzdihne dr. Žlindra. "Plačajte, če nimate pobotnice. Če krojač prizeže, vam ne preostaja drugega kot plačati. Pa čemu se jezite radi tistih 30 gld.? V prihodnje delujte tudi vi na katoliški podlagi za narod. Jaz sem na ti podlagi že toliko zaslužil, da sem postal grajščak, tudi vodja. Povž-

ima svojo grajščino, profesor Ščurka je zavrgel svoje puntarske nauke o francoski revoluciji, sedaj pa lastuje lepo graščino na Dolenjskem in uživa mastno penzijo v najboljši moški dobi. Vidite, prej smo bili vsi trije revni kot cerkvena miš, dokler se nismo pridružili katoliški stranki. Našel bi vam lahko tudi druge. Pa čemu? Saj je tudi vaša denarna mošnja pričela močno debeliti, odkar ste prestopili v naš katoliški tabor in se odpovedali načelom vašega pokojnega očeta. Čemu se jezite radi tistih 30 gld., ki ne dokazujejo nič drugega, kakor da se je krojač oprijel praktičnega katoličanstva, katerega žc tudi vi dolgo zvršujete. Mi moramo verske nauke tako izrabiti, da nam neumni ljudje dajo zadnje groše, poleg nas pa še smatrajo za poštenjake. Vsled tega se moramo ogibati preprirov v svoji lastni hiši!" — — —

Sedaj nekdo potrka.

"Le notri," se oglasi trgovec in v sobo stopi krojač.

"Cenjeni gospod!" prične krojač. "Tukaj vam prinašam pobotnico in račun. Čudite se mojemu današnje, mu obnašanju. Potrpite, vse vam pojasnim. Včeraj sem bil v gostilni. Čul sem, kako sramotite spomin na svojega očeta, kako vlačite v blato ideale, za katerih vresničenje se dandanes bojuje že na milijone ljudi. Ali se še spomnite kolikokrat vam je oče pripovedoval o pariški komuni, kolikokrat je vam nazadnje dejal: 'Sin moj, upam, da boš tudi ti žrtvoval, kolikor boš največ mogel za preobrat današnje družbe, ki bazira na ropu, tatvini, goljufiji in verski hinavščini.' Vi ste pa vse njegove lepe nauke po njegovi smrti takoj vrgli koš. Prepričal sem se, da ste zavrgli nauke svojega vzornega očeta in radi tega sem se odločil, da igram ulogo goljufa, da pokažem, kako piškava in malo je vredna katoliška morala."

Trgovec je bil po teh besedah poparjen. Naglo je odslovil odvetnika, krojaču je pa pri odhodu prijateljsko stisnil desnico.

Po tem dogodku se je trgovec spremenil. Marljivo je čital knjige znamenitih mislecev o državi in veri, prebiral je socialistične spise, pomagati tudi delavskim organizacijam in časnikom. Iz lahkomiselnega zasmehovalca socialističnih nauk, je postal zvest in vnet bojovník socializma.

Listu v podporo.

Nabrano na slavnosti ob razvrtju zastave "Narodnih vitezo" v Chicagu. Dali so:

Mike Švigelj: ker sem poslušal ogledalce 25c.

Joe Jereb \$1.25. —

Frank Janežič 25c.; John Duller John Košček \$1;

J. Klinar 50c; za žegnano potico 60c; jugoslovanski socialisti na šestanku I. majnika \$2.45. — Skupaj \$6.55.

Čepon 25c.

Mogoče, da stane nekaj truda, ako se časti tesarjevega sina iz Nazareta; ali ta trud je v primeri s trudom, ki je potreben, če se hoče živeti po naukih Krista, malenkosten — ničeven.

POZIV

na svobodomiselni slovenski narod v Ameriki.

Odkar se Slovenci spominjamo svoje zgodovine, je pisana ta zgodovina s krvjo, nasiljem in preganjanjem.

V srednjem veku je oholi grajščak, nemški vitez, ki je poganske naše pradede z ognjem in mečem podvrgel krščanskemu Rimu, neusmiljeno odiral ubogo slovensko parijo. Ravnotako jo je odiral krščanski redovnik in duhovnik. Kar sta ji pustila grajščak in duhovnik, to so ji pa ugrabili Turki, ki so leto za letom hodili ropat in požigat lepe slovenske pokrajine.

In to je trajalo stoletja.

V poznejšem, novem veku se je slovenski kmet naveličal odiranja s strani grajščakov, samostanov in druge duhovščine; vzdignil se je proti svojim pijavkam v oklepih, gosposki suknji in talarju. Kmet je zahteval "staro pravdo", šel je za njo v boj, a v tem boju je podlegel, ker ni bil kos v orožju izurjeni vojski, katero so najeli grajščaki in duhovniki.

Kruto so divjali grajščaki in duhovniki po dobljeni zmagi. Kmete so natezali, mučili jih do smrti, sekali jim glave, kakor kosec, kadar kosi travo.

In zakaj?

Slovenski kmetje so hoteli postati svobodni, otresti so se hoteli grajskega in duhovniškega suženstva; zahtevali so to, kar so imeli po naravnem zakonu pravico zahtevati.

Napočilo je leto 1848. Po vsej Evropi je donel klic svobode, vsi narodi so šli v boj proti svojim trinogom v škrlatu, fraku, bleščečih uniformah in talarju. Tudi na Slovenskem je zaiskrilo tupatam, a bile so le iskre; do složnega nastopa ni prišlo.

Od kmetijskega punta pa do leta 1848 so duhovniki, (najvernejši hlapci mogotcev), tako omračili duh slovenskega kmeta, da slovenski narod izvzemši nekaj posameznikov ni imel smisla za svobodo, ali da je večinoma stiskal pest v žepu, mesto da bi odprto nastopil proti svojim tlačiteljem.

Ko je Avstrija leta 1867 postala ustavna država, je bila ta ustava za Slovence dolgo časa le na papirju, ker so klerikalni poslanci, ki so bili reprezentantje slovenskega naroda, leto za leto izdajali koristi slovenskega ljudstva vladi, da jim je šla le-ta zopet naobratno v prid klerikalizmu na roke.

Da je tako infamno izdajstvo klerikalnih poslancev v avstrijskem parlamentu imelo zle posledice za gospodarske razmere slovenskega naroda, je samoobsebi umevno. Narod uvidevši, da mora doma lakote poginiti, pričel se je seliti trumoma v Ameriko. Slovenski kmet in delavec sta pričela ostavljati svojo rodno zemljo, ker za ta dva sloja ni bilo več kruha, dasi vprav ta dva sloja dajeta največ krvnega in družega davka, s svojimi žulji pa redita leno gospodo, redovnike, redovnice in druge duhovnike.

Komaj sta si slovenski kmet in delavec malo opomogla v veliki ameriški republiki in je to postalo znano tudi v stari domovini, — takoj je črna vojska, ki se zbira pod zastavo klerikalizma, poslala svoje zastopnike — duhovnike za njima, da še naprej obdrži oba sloja v verigah duševne teme, da jih tem ložje izsesavajo moderni izkoriščevalci.

Ali slovenski narod v Ameriki se je naučil od drugih narodov, kako se je treba bojevati, ako si hoče priboriti duševno in gospodarsko svobodo. Ustanovila sta se dva časnika — "Glas Svobode" in "Proletarec", ki neusmiljeno bičata vse izkoriščevalce v fraku in kuti, ki slovenskemu narodu odprto kažeta pot do duševne in gospodarske svobode. Ta odločen nastop obeh časnikov je pa nemilo dirnul vse nasprotnike svobode, posebno pa nekatere duhovnike, zastopnike najtemnejšega nazadnjaštva. Pričeli so osebni boj, ker dobro vedo, da bi v stvarnem boju podlegli.

Ta osebni boj nekaterih slovenskih duhovnikov, ki imajo namen izpodkopati tla svobodomiselnemu časopisju, Slovenski Narodni Podporni Jednoti in sploh ubiti misel svobodno, traja že nad dva meseca. Kolikor ne divjajo v fanatičnem A. S. tolikor skušajo potom tožba in sodišče škodovati sodrugom na naši strani, kateri so se črnosuknježem postavili v bran.

Mi svobodomisleci chikaški smo nekaj časa opazovali ta boj. Končno smo pa uvideli, da farški maneuver sega predaleč in da posameznik proti organizirani sili klerikalizma ne opravi ničesar. Spoznali smo tudi, da črna četa ne bo ostala samo pri teh osebah, temveč šla bo dalje. V osebni po klerikalnih dobro zasnovanem boju bodo skušali nasprotniki doseči zadnjega sodruga, ki se očitno bojuje za svobodomiselna načela in v svojem dalekosežnem načrtu bodo skušali pogaziti sleherno iskrico svobodne misli.

In tu pa ne sme izostati odpor, ne odpor posameznikov, temveč vseh svobodomiselnih Slovencev v Ameriki. Ves svobodomiselni slovenski narod, kateri vidi v klerikalizmu svojega tlačitelja in izkoriščevalca, mora vstati kot eden mož in dati odgovor, da bo vse klerikalce enkrat za vselej minilo veselje do te igre. Zdaj je čas za to.

Maloskrbno in nepozorno smo gledali, kako se je organizovala črna garda. S tisočaki, katere so ji znosili slovenski trpini, je podkrepila svojo moč, in s to močjo namerava uničiti svobodno misel, katera prikazuje rešilno pot zažunjenemu našemu narodu. Ali naj mi to še nadalje gledamo? Ali naj mi brez vsake organizirane sile še nadalje samo tupatam malo pozabavljamo, storimo pa nič?

Ne! — Nasprotniki nam sami kažejo, kako je treba nastopiti, in zdaj je doba, da tudi nastopimo in odločno pokažemo, da imamo svobodomisleci stranko in moč, katera se lahko meri z nasprotno silo. Organizirajmo se in zagotovimo si gmotno podlago!

Na željo zavednih slov. delavcev chikaških se je 7. maja 1907 ustanovila Jugoslovanska Svobodomiselna Obrambna Zveza s centralnim odborom v Chicagi, ki ima namen postavno braniti pristase svobodne misli pred vsakim preganjanjem iz nasprotnih strank. Ta zveza ima raztegniti svoj delokrog t. j. ustanoviti svoje sekcije ali podružnice po vseh slovenskih naselbinah v Ameriki, katere bodo potom članarine ali dobrovoljnih prispevkov skrbele za skupni obrambni fond ali sklad. Ta obrambni sklad bode služil v pokritje sodnijskih ali podobnih stroškov v slučajih, kakoršni so zdaj v Chicagi na dnevnem redu.

V gl. stalni odbor J. S. O. Zveze so izvoljeni zastopniki slov. svobodomiselnih podpornih, političnih in zabavnih društev "Slavija", "Slovenija", "Narodni Vitezi", "Jugoslov. Soc. Klub", del. pev. zbor "Orel" in "Slov. Čitalnice". Odborniki so sledeči: Jos. Verščaj, predsednik; Ivan Molek, tajnik; Frank Trdina, blagajnik; Jos. Jesih, Mohor Mladič, Frank Udovič, Andrej Poravne, nadzorniki.

Odbor je te dni izdal "Nabiralne liste", ki naj služijo nabiranju prispevkov za obrambni sklad. Listi so razposlani v sleherni kraj, kjer se nahaja zaveden slovenski delavec.

Somišljeniki širom Amerike! — To je jedina pot po kateri moramo hoditi. Posnemajte korak zavednih slov. delavcev v Chicagi in snujte obrambne podružnice, katere vam zamorejo veliko koristiti. Spominjajte se obrambnega sklada! Pokažite dejanski, da vam je v resnici mar osloboditev našega naroda izpod klerikalnega jarma.

Kdorkoli misli svobodno, kdorkoli vidi v klerikalizmu svojega nasprotnika, izkoriščevalca in zagovornika mračnih, nazadnjaških idej, ki tirajo naš narod — kakor vse druge narode — nazaj v dobo sužnosti in duševne teme, in kdorkoli želi izsesanemu in teptanemu slov. delavstvu lepše bodočnosti — ta naj nemudoma stopi v naše vrste in skupno z nami nastopi proti ošabnemu klerikalizmu.

Izpolnjeni "Nabiralni listi" in nabrani prispevki za obrambni fond naj se pošiljajo naravnost na blagajnika Obrambne Zveze pod naslovom: Frank Trdina, 570 Throop st., Chicago, Ill.

Pisma za razna pojasnila in tozadevni dopisi naj se-pa pošiljajo naravnost na tajnika Obrambne Zveze pod naslovom: Ivan Molek, 669 Lomis st., Chicago, Ill.

Mi upamo, ti slovenski svobodomiselni narod, da naš poziv na tebe ne bo ostal glas vpijočega v puščavi. Vstal boš kot en mož proti svojemu sovražniku — klerikalizmu. Pridružil se boš tovarišem v Chicagi, da se ustanovi preko vse Amerike močna zveza slovenskih svobodomislecev, ki ima namen braniti vsakega Slovenca v veliki ameriški republiki napram vseuničujočemu in požrešnemu molohu — klerikalizmu.

Živela svoboda, enakost in bratstvo! Doli s klerikalizmom, ki je rakrana slovenskega naroda!

USTANOVNI ODBOR JUGOSLOV. SVOBODOMISELNE

OBRAMBNE ZVEZE V CHICAGI, ILL.

DROBTINICE IZ VELIKE FRANCOSKE REVO- LUCIJE.

Sestavil J. Z—k.

Obsodba in eksekucija Ljude- vita XVI.

Dne 20. septembra je pričel zborovati konvent. Vdeležba poslancev je bila tako pičila, da zbornica vsled tega ni bila sklepčna. Omejila je svoj dnevni posel le na izvolitev predsedništva.

Že prvi dni so razni govorniki zahtevali, da se kraljestvo za vedno odpravi. Škof Gregoire je dejal dne 21. sept. 1792: "Kralji so to v moralnem svetu, kar so nestvori v naravi. Dvori so tvornice za hudodelstva in brlogi tiranov. Zgodovina kraljev je zgodovina trpljenja narodov." V tem smislu je govoril tudi Ducos. Nastala je tišina, nihče

se ni upal govoriti za kralja. Na ta molk, ki je bil znamenje, da se vsa zbornica strinja z govornikom, je predsednik izjavil: "Narodni konvent je sklenil, da je kraljestvo na Francoskem odpravljeno." Sedaj je zaorilo veselje v zbornici. Občinstvo je ploskalo radosti: Francija je bila proglašena republika.

Kmalu po proglašenju republike je nastal prepir med jakobinci in girondisti. Prvi so zahtevali, da se s kraljem naredi hiter konec, ker je vsak kralj naveden tiran. Girondisti so pa zahtevali, da se ga postavi pred redno sodišče.

Letina 1792 je bila dobra. Pomankanje delavcev in slabo vreme sta pa zakasnela žetev. Vrednost papirnatega denarja je padla, vsled česar so šle cene kviško, kar je nezadovoljnost v narodu le še pomnožilo. Prijatelji kraljestva so ta položaj izrabili, pričeli so šušvati ljudstvo posebno po deželi proti re-

publiki, češ, da je ljudovlada zakrivila vso bedo.

Narodna zbornica se je pošteno trudila, da zabrani naraščajočo bedo. Prepovedala je izvažati zlato in srebrno posodo. Cambon je predlagal, naj se duhovnikom črta plačo in se tako prihrani na lefo 70 milijonov frankov. "Kdor potrebuje duhovnika, naj ga sam plača," je Cambon menil satirično. Ta predlog je sila razburil tudi vse ustavne duhovnike, postali so ščuvatelji proti republiki.

Vlada je sedaj pričela bolj gledati privržencem kralja na prste. Dne 13. novembra je Robespierre razkril veliko zaroto monarhistov v zbornici. Robespierre je v daljšem govoru vtemeljeval, naj se odstrani kralja, ki je glava zarote, in žito bo ceneje. Toda zbornica je bila boječa. Kmalu bi ostalo vse pri starem, da niso pariške sekcije dne 2. decembra zahtevale odločno v imenu suverenega naroda, da se Ljudevita XVI. takoj posadi na zahtojno klop.

Dne 2. decembra je še le po tem odločnem koraku Parižanov zbornica sklenila: "Narodni konvent izjavlja, da bode sam sodil Ljudevita XVI." Kot čas se je določil vsaki dan od 11. ure dopoldne do 6. ure zvečer. V to svrhu je bil izvoljen odsek 21. članov zbornice, ki je imel dovršiti obtožbo do 10. decembra in predložiti jo do dne 11. decembra do 8. ure zjutraj.

Dne 11. decembra je že ob peti uri prebudil "general marš" Parižane iz spanja. Kmalu za njim so bili prvi oddelki konjištva in topništva na vrtu Temple-a. Ob oni uri so prišli pariški župan Chambon, prokurator Chaumette in kapitan narodne garde Santerre h kralju in mu naznanili, da mora Ljudevit Capet (tako so imenovali kralja) pred narodno zbornico, kjer bo zaslišan.

Barere, predsednik zbornice, je kralju prečital točko za točko obširne obtožnice. Po vsaki točki je vprašal kralja: "Česar odgovorite na to?" Kralj je vse tajil. "Ne, ne gospod! Tega nisem storil!" je po vsaki prečitani točki zaječal kralj.

Kralj je zahteval, da se mu dovoli zagovornika. Zbornica je privolila v to. Kralj si je zbral zagovornikom Targeta in Francheta. Prvi je pa odklonil. Sedaj se je kralju ponudil prejšni minister Malesherbes. Oba zagovornika sta obiskala kralja v Temple, kjer sta se dogovorila z njim glede zagovorništv. Najela sta še Deseze-a iz Bordeaux-a, ker je bil material preobsežen.

Dne 26. decembra se je pričela prava obravnava. Zagovarjal ga je Deseze, ki je uporabil vso advokatsko zvitost, da bi kralja izrežal. Ko je govornik končal, je kralj izjavil, da je nedolžen.

Komaj je kralj z zagovornikom zapustil dvorano, je nastal silen hrup. Nekateri skrivni prijatelji kralja, med njimi Lamouinais, so poskusili zadnjič svojo srečo, da bi rešili kralja giljotine. Njemu je odgovarjal ognjevito Robespierre.

Po burnih debatah se je zbornica zjediniła, da se dačo naslednja vprašanja na glasovanje.

1. Je Ljudevit Capet kriv zarote proti narodu in napada na državo?

2. Naj se da obsodba, ne glede na nje izid, ljudstvu na glasovanje?

3. Kakšna naj bo kazen?

Kralj je bil spoznan s 683 glasovi krivim. 37 poslancev ga je spoznalo krivim, toda navedli so posebne pogoje. Nedolžnim ga ni spoznal nihče.

Drugo vprašanje je bilo s 432 glasovi zavrženo.

Pri tretji točki je bilo oddanih 721 glasov. Glasovanje je trajalo 23 in pol ure. Izid se glasi:

286 glasov za zapor ali prognanstvo. 72 glasov za smrt s pripombo, da se počaka z izvršitvijo obsodbe. 2 glasa za kazen na galeri.

361 glasov za smrtno kazen.

Galerije v zbornici so bile natlačene ljudstva, ki je prirejalo burne ovacije vsakomur, kdor je glasoval za smrtno obsodbo.

Zagovorniki kralja so vložili priziv, a zbornica je na priziv odgovorila s tem, da je 380 poslancev glasovalo, da se smrtna obsodba takoj izvrši. Proti predlogu je glasovalo 310 poslancev.

Kralj je prosil za tridnevni odlog, spovednika in da vidi še enkrat svojo družino. Zbornica mu je odlog odbila, druge prošnje pa dovolila.

Nebo je bilo pokrito s sivimi oblaki in v meglo je bil zavit Pariz, ko je ustopil Santerre v spalnico kralja, da ga spremi na morišče. "Vi ste prišli po mene, da me peljete na morišče," je vprašal kralj. "Tako sem pripravljen!" Vstal je in zaprl vrata, potem pa pokleknil pred duhovnikom Edgavonthom in ga prosil za blagoslov. Ignat je ulogo kralja dosledno in do zadnjega.

Pred Templom ga je čakal voz. Poleg njega je sedel duhovnik, nasproti pa dva častnika žandarmerije. Na potu na morišče, ga je hotela peščica zarotnikov, kojih glava je bil Baty, osvoboditi. Naleteli so slabo. Razjarjeno ljudstvo je vdarilo po njih in le nekateri so odnesle svoje pete.

Kralj niti opazil ni tega dogodka, ker je ves čas klaverno zrl pred se in poslušal duhovnika, ki je mehanični čital iz molitvene knjige.

Nakrat se je voz ustavil. Bili so na morišču. "Izstopite," je navel častnik.

Pomočniki rabelja so pristopili h kralju, da bi ga zvezali. Kralj se je razburil. Pahnil jih je od sebe. Pomagalo ni nič.

Naglo so mu zvezali roke in odstrigli dolge lase, tako da je bil vrat prost.

Kralj je poskusil govoriti. A bobnarji so pričeli bobnati, dva pomočnika krvnika sta ga pa urno porinila pod giljotino, krvnik Samson je dvignil roko — — — sedaj je padla sekira in Ljudevita XVI., bivšega kralja francoskega, ni bilo več med živimi...

ALI JE BOG?

Spisal dr. Jurij Kramer.

Vera v boga je zelo stara. To ni dokaz, da je tudi resnična. Prav nasprotno! Tem starejša je religiozna vera, tem bolj dokazuje, da se je rodila v taki dobi, katera je bila zelo nevna na spoznavanju narave in vede, pač pa bogata na neumnem fantastičnem praznoverju.

Vera v boga je zelo razširjena. Tudi to ne dokazuje, da je resnična. Tudi neizobrazba in neveda sta danes bolj razširjeni kot izobrazba in

veda. Velike zmotjave so ljudje ti-sočletja imeli za resnice. Do Kopernika, ki je živel za časa Lutra (16. stoletje) se je splošno verjelo, da se sonce suče okoli zemlje. Še le Kopernik je dokazal nasprotno, in ovrget biblijski svetovni nazor, ki že nadi tega ne more biti božje razodetje.

Vse vere ne uče, da je eden ali več bogov. Indijski budizem, v Aziji zelo razširjena vera, ki se tako imenuje po ustanovitelju Buddhi (500 let pr. r.), ne pozna v začetku češčenje boga. Še le potem, ko se je popačil, se je razvila v njem vena v boga, čudeže in praznoverje. Vedi, prtljikavci na otoku Cejlon, Dravidi, nekaj avstralskih zamorskih plemen in nekaj drugih v Braziliji ob reki Amozonki (južna Amerika) ne poznajo bogov, ne neumrjivosti.

Trditev, da so vsi ljudje v stari pradobi imeli čisto vero v boga in da so jo zgubili kasneje radi popačenosti, je nedokazana domišljija, ki je v protislovju z vso zgodovino o razvoju. Ta blodnja je med verniki splošno razširjena. Pač ne premislijo, da je ta splošna zguba čiste vere v boga vzlic premetenim izgovorom v protislovju z božjo modrostjo in previdnostjo, v kateri verjamejo. Ali ima sploh zmisel, če bi bog ljudem radi tega dal vero, da jo kasneje zopet zgube?

Tiele, profesor teologije, pravi o praveri v svoji knjigi "Religionsgeschichte" (verska zgodovina): "Po novjšem raziskavanju je bila splošna kultura takrat (v pradobi) na nič višji, verjetnejše še ne na tako visoki stopinji kakor je dandanes pri takozvanih naravnih narodih; pri taki kulturi ne moremo pričakovati čistejših verskih nazorov, pojmov in običajev, kakor jih najdemo pri slednjih. Na kulturne vere, kojih zgodovino lahko najbolj daleč zasledujemo — egiptovska, mezopotamska in kitajska — je bolj vplival animizem (animismus — vera v duhove, latinsko: animus — duh) kakor na kasnejše. Skoro vso mythologijo (pravljicarstvo) in verski nauk kulturnih narodov lahko najdemo, neotesanega in nizkega, ne v popačeni, pač pa v nerazviti prvotni obliki v sporočilih in idejah neciviliziranih narodov. Slednjič: mnogoštevilne sledove animističnega duhočastja v višjih religijah si najbržje tolmačimo kot življenje in obnovev starega.

S tem je rečeno, da se je vera, tudi vera v boga razvila iz surove vere v duhove, torej iz praznoverja, ne pa iz božjega razodetja.

Nastanek vere ni težak. Surovi praljudje, kakor še dandanes divjaki, so smatrali iz strahu in nevede naravne sile in prikazni za delo močnih, z nenavadno silo opremljenih ljudem ali živalim podobnih bitij ali nevidnih duhov.

Smrt in sanje sta največ pripomogla do vere v duhove. Najstarejši način vere v duhove vidimo še dandanes v Afriki v fetišizmu (portugalsko: feitico — obdarovan s čudodelno močjo). Fetiš je predmet, katerega je obsedel kak duh, n. pr. kamen, kos lesa, orožje, žival ali človek.

Bojazen in neveda, v zvezi z naravnim nagonom človeka, njega lastno mišljenje, čutenje in hotenje hoteč prenesti na stvari, ki ga obdajajo, so temni viri vere v duhove in boga. Filozof Feuerbach je v

svojih delih o bistvu vere in krščanstva dokazal, kako so vse bogove, tudi krščanskega ustvarili le ljudje po človeški podobi. Torej ni bog človeka po svoji podobi ustvaril, pač je pa človek boga ustvaril po svoji podobi. Kakršen je človek, tak je njegov bog. Tem surovejši je narod, tem surovejši so njegovi bogovi. Vsi bogovi brez izjeme so izrodek človeške domišljije. Noben ni v resnici kedaj ekzistirал.

Bog svetega pisma, katerega še cerkev vedno visoko ceni, je človekupodobno, bahajoče se, strastno, ljubosumno, dostikrat nepravilno in kruto bitje. Brez usmiljenja potopi vse ljudi v vesoljnem potopu, mesto da bi jih vsled svoje vsega-mogočnosti poboljšal; on je brezmočen napram zlu, muči egiptovsko ljudstvo, dasiravno ni zakrivilo, kar je njega kralj završil; on je vedoma dal kralju zakrnelno srce, da je njemu svojo čudodelno moč razkril, on pomori vse prvorojence v egiptčanskih družinah, on še celo zapove židovskim ženam, da naj Egipčanom pokradejo srebrno in zlato posodo. In takega biblijskega boga še dandanes priporočajo v cerkvi in šoli za pravega boga.

Mnogo ljudi trdi, da je samoobsebi umevno, da je svet ustvaril kak bog. Vsled tega vprašam: Kdo je boga ustvaril? Kako je mogoče, da se završi tak čudež, kot je stvarjenje sveta iz nič? Kaj je bog, neskončna večnost delal pred stvarjenjem sveta, ko ni bilo še nič tukaj? Zakaj je bog nakrat sklenil ustvariti svet? Odgovor: "To je za nas nenazumljivo", ni nobena opravičitev za vero v stvarjenje sveta. Priznanje stvarnika naj tudi dovoljno raztolmači stvarjenje in završbo sveta. Kar je pa nerazumljivo, se pa logično ne more jemati v pošteb kot raztolmačenje.

Stvarjenje, kakor omenjena vprašanja dokazujejo, ni morda nenazumljivo, temveč popolnoma nemogoče, ker je priznanje stvarjenja popolnoma v protislovju s pametjo in vedo. Naše mišljenje nas vodi do vere v začetno in neskončno večnost sveta, katero si nemoremo predstavljati in izmisliti, ki je pa vendar v soglasju s pametjo in vedo.

Ako znani profesor Dubois-Reymond pravi, da se ne bo nikdar dokazalo, kako je nastalo prvo gibanje snovi, tedaj se mu odgovori, da je gibanje prepotrebna in splošna lastnost snovi, ki je v taki tesni zvezi z njo kakor sila; torej brezzačetna in brezkončna, to je večna.

Tudi božji zakonodajalec, ki bi naravo obdaril z zakoni, ni le odveč, ampak tudi nemogoč. Takozvani naravni zakoni niso nič drugega kot razkrivajoči se učinki lastnosti, katere poseduje snov. Kemija, znanost o zvezi snovi, kaže, da zveze različnih snovi imajo različne lastnosti in učinke. Z najmanjšo spremembo ali zamenjavo najmanjšega dela svoji nastane že popolnoma nova snov. Ako se kisik v gotovi meri zmeša z vodikom, nastane voda, ki je povsem različna snov od prvih dveh snovi.

Ta zakon narave, ki bazira na lastnostih snovi in snovnih zvez, izključuje vsako delo ali vmešavanje boga. Zakon mere v naravi pravi odločno, da je bog odveč.

Mi vemo, da ima vsak učinek svoj vzrok, naobratno pa vsak vzrok svoj učinek. To je znani za-

kon o kauzaliteti (latinsko: causa — vzrok).

Vsi dogodki in prikazni v naravi so učinki teh vzrokov. Enaki vzroki morajo vedno povzročiti enake učinke. Tudi tem potom pridemo do zakonskega merila narave.

To je najtrdnjša podlaga vsi znanosti, naše celo kulturno življenje je zgrajeno na prepričanju tega zakona mere. Ako se gradi hiša ali most, če zanetimo ogenj, ali vagamo funt moke ali zabijemo žebelj, tedaj vedno vedoma ali nevedoma vpoštevamo veljavnost naravnih zakonov. Izračunjenje potov, po katerih krožijo razni drugi svetovi v neskončnem svetovnem prostoru, je dokazalo, da je naravni zakon povsod enak.

S tem je pa tudi dokazano, da je vera v čudeže navadno praznovrstvo, ki cvete tam, kjer se ne pozna zakona narave. Vera v boga je bila še vedno v zvezi z vero v čudeže. Le razumno bitje, ki misli, čuti in ima voljo in je vsegamogočno, se lahko imenuje bog, naj potem izven, nad, poleg ali pa na svetu, ali naj pa bo svet sam za boga, kakor uči panteist (grško: pan-vse, theos — bog). Tako bitje bi moralo imeti neomejeno voljo. (Dalje.)

POZOR SLOVENCIM IN HRVATJEM!!!

Slavnemu občinstvu v Chicagu in okolici naznanjamo, da sva odprla na

**623 So. THROOP ST.,
novourejeno pekarijo,**

kjer pečeva najokusnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in solidno posrežbo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki!

Z odličnim spoštovanjem

JUR. CURIČ & ALEX. IVČEC
623 So. Throop St., Chicago.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1628-1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

SLOVENSKA GOSTILNA —pri— FRANK ČECHU.

Slovincem in Hrvatom naznanjam, da sem odprl slovensko gostilno, v kateri točim vedno dobro pivo in domače vino, kjer imam vedno dobri in sveži prigrizek. *Potujoči rojaki dobe stanovanje in hrano.* Za obilen obisk se priporočam spoštovanjem **FRANK ČECH,**
568 Center Ave., Chicago, Ill.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovincem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in prijatelje, da se prepričate. Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St. Chicago.

Rojaki Slovenci

Čitajte novo obširno knjigo „ZDRAVJE“

Novih
50.000

se zastoni
razdeli
med
Slovence

Knjiga „ZDRAVJE“

Katera v kratkem izide od slavnega in obče znanega:

Dr. E. C. COLLINS M. I.

Iz nje boste razvidili, da vam je on edini prijatelj, kateri vam zamore in hoče pomagati v vsakem slučaju, ako ste **bolni, slabi ali v nevolji.**

Knjiga obsega preko 160 strani z mnogimi slikami v tušu in barvi ter je napisana v Slovenskem jeziku na jako razumljiv način, iz katere za more vsaki mnogo koristnega posneti, bodi si zdrav ali bolan. Ona je **najzaneslivejši svetovalec** za moža in ženo, za mladeniča in deklico.

Iz te knjige boste razvideli, da je **Dr. E. C. COLLINS M. I.** edini, kateremu je natanko znana sestava človeškega telesa, radi tega pozna vsako bolezen ter edini, zamore garantirati za popolno ozdravljenje vsake bolezni, bodisi akutne ali zastarele (kronične) kakor: tudi vsake tajne spolne bolezni.

Čitajte nekaj najnovejših zahval, s katerimi se rojaki zahvaljujejo za nazaj zadobljeno zdravje:

Cenjeni gospod Collins M. I.

Vam naznanjam da sem popolnoma zdrav in se Vam presrečno zahvalim za Vaša zdravila ki ste mi jih pošiljali in to Vam rečem, da takega zdravnika ga ni, kakor ste Vi in Vaša zdravila so res najboljša, ki so mi prav fino nucala. Jaz sem si dosti orizadeval pri drugih zdravnikih, pa mi niso nič pomagali. Toraj, kateri ne verjame, naj se do mene obrne in jaz mu bodem natančno pojasnil, da ste Vi res en izkušen zdravnik, da tacega nima več svet.

● Toraj to pisemce končam ter Vam ostajam hvalčen do hladnega groba.

ANTON MIHELICH
12 E. 39th St. N. E.
Cleveland, O.

Velespostovani Dr. E. C. Collins M. I.

Jaz se Vam najprvo lepo zahvaljujem za Vaša zdravila in Vam veselo sporočam, da sem zdrav, ne čutim nobenih bolečin več in tudi lahko delam vsako delo Vam naznanim častiti gospod, da jaz sem po Vaših zdravilih zadobil prvotno zdravje in moč nazaj, kar se nisem trostal, ker jaz sem se poprei 4 mesce zdravil pri drugih zdravnikih; vsaki mi je obljubil, da me ozdravi, a je bilo vse zaman samo da so mi žepe praznili. Šele potem sem se na Vas obrnil, ko sem uvidel, da mi drugi ne morejo pomagati. Jaz Vas bodem vsakemu bolniku priporočal, da naj se do Vas obrne.

Sedaj se Vam še enkrat lepo zahvalim ter ostanem

Vaš iskreni prijatelj
J. LOWSHA.
Jenny Lind, Ark.

Na razpolago imamo še mnogo takih zahvalnih pisem, katerih pa radi pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti. **Zatoraj rojaki Slovenci! ako ste bolni ali slabi** ter vam je treba zdravniške pomoči, prašajte nas za svet, predno se obrnete na drugega zdravnika, ali pišite po **novo obširno knjigo ZDRAVJE** katero dobite zastoni, ako pismu priložite nekoliko znamk za poštnino. Pisna naslavlajte na sledeči naslov.

DR. E. C. COLLINS MEDICAL INSTITUTE,

40 WEST 34th ST.,

NEW YORK, N. Y.

Potem smete z mirno dušo biti prepričani v kratkem popolnega ozdravljenja.

Za one, kateri hočejo osebno priti v ta zavod, je isti odprt vsaki dan od 10 dopoldne do 5 ure popoldne. V torek, sredo, četrtek in petek tudi od 7—8 z večer. Ob nedeljih in praznikih od 10—11 popoldne.

POZOR! SLOVENCIM! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. **Postrežba točna in izborna.**

Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni
in ranocelniki.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravilo. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovenski

SLOVENCEM IN HRVATOM priporočam svojo

**gostilno, dvorano za veselice
in društ. zadeve.**

Točim izborna pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaji! —

JOŽE POLAČEK,

535 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Slovincem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave Chicago.